

מצוות ציצית

א. ספר המצוות לרמב"ם | מצוות עשה יד

והמצוה הי"ד היא שצונו לעשות ציצית והוא אמרו יתעלה (ס"פ שלח) ועשו להם ציצית וכו' ונתנו על ציצית הכנף פתיל תכלת. ולא תמנה בשתי מצוות אף על פי שהשרש אצלנו התכלת אינה מעכבת את הלבן והלבן אינו מעכב את התכלת (שם לח א) לאמרם בספרי [והו' סוף שרש יא ממכיל דר"י] יכול שהן שתי מצוות מצוות תכלת ומצוות לבן תלמוד לומר והיה לכם לציצית מצוה אחת היא ואינה שתי מצוות. וזאת אין הנשים חייבות בה כמו שהתבאר בתחלת גמר קדושין (לג ב) וכבר התבאר כלל משפטי מצוה זו ברביעי ממנחות (לח - מד א):

ב. רמב"ם | הלכות ציצית פרק א

א. ענף שעושין על כנף הבגד ממין הבגד הוא הנקרא ציצית מפני שהוא דומה לציצית של ראש, שנאמר ויקחני בציצית ראשי, וזה הענף הוא הנקרא לבן מפני שאין אנו מצווין לצובעו, ואין לחוטי הענף מנין מן התורה.

ב. ולוקחין חוט צמר שנצבע כעין הרקיע וכורכין אותו על הענף וחוט זה הוא הנקרא תכלת, ואין למנין הכריכות שכורך חוט זה שיעור מן התורה.

ד. והתכלת אינו מעכב את הלבן והלבן אינו מעכב את התכלת, כיצד הרי שאין לו תכלת עושה לבן לבדו, וכן אם עשה לבן ותכלת ונפסק הלבן ונתמעט עד הכנף ונשאר התכלת לבדו כשר.

ו. כיצד עושין את הציצית, מתחיל מזוית של טלית שהיא סוף הארוג ומרחיק ממנה לא יותר על שלש אצבעות למעלה ולא פחות מקשר גודל ומכניס שם ארבעה חוטין וכופלן באמצע, נמצאו שמונה חוטין משולשין תלוין מן הקרן, ואורך החוטין השמונה אין פחות מארבע אצבעות, ואם היו יותר על כן אפילו אמה או שתים כשרין, וכל האצבעות בגודל, ויהיה אחד משמונה החוטין חוט תכלת והשבעה לבנים. +/השגת הראב"ד/ ויהיה אחד משמונה החוטין חוט תכלת והשבעה לבנים. כתב הראב"ד ז"ל א"א/ טעות הוא זה אלא השנים של תכלת והששה לבנים עכ"ל +.

יח. נפסק הכנף שיש בה ציצית חוץ לשלש אצבעות תופרה במקומה, בתוך שלש לא יתפור, נתמעטה זוית של בגד שבין חוטי הציצית ובין סוף הארוג אפילו לא נשאר מן הארוג אלא כל שהוא כשר, וכן אם נתמעטו חוטי הציצית אפילו לא נשתייר מהם אלא כדי עניבה כשר, ואם נפסק החוט מעיקרו אפילו חוט אחד פסולה.

כסף משנה

[יח] נפסק הכנף וכו'. בפרק התכלת (שם) אמר רב יהודה טלית שנקרעה חוץ לשלש יתפור תוך שלש לא יתפור. ופירש"י חוץ לשלש למעלה משלש אצבעות משפת הכנף יתפור ולא חיישינן דילמא פייש מידי מחוט התפירה ויניחנו ויוסיף עליו שבעה חוטין לשם ציצית ואיכא משום תעשה ולא מן העשוי דהא חוץ לשלש לא חזי לתלות ציצית. בתוך שלש דראוי להניח שם ציצית לא יתפור דחיישינן להכי כדפרישנא. וכתב הרא"ש ולפי זה יראה דטלית של צמר שנקרעה תוך שלש מותר לתפור האידנא דאין דרך לתפור בחוטי צמר אלא בחוטי קנבוס ואינם ראויים לציצית. ור"ע פירש חוץ לשלש יתפור כיון דאית ביה שלש על שלש אית ביה תורת בגד תוך שלש לית ביה תורת בגד וכמאן דליתיה דמי ואף על גב דתפריה כמאן דפסיק דמי ולא רמינן ביה ציצית ואי עביד ביה ציצית לא פטר לטלית עכ"ל. ומשמע דלר"ע כל שנקרע תוך שלש דמיפסיל אפילו תפרו ל"מ דאין להכשיר ציצית שהיה תלוי בו באותה שעה דהא

אית ביה משום תעשה ולא מן העשוי בפיסול אלא אפילו הטיל ציצית אחר שתפרו פסול מפני שחתיכה זו כיון שנפסקה אף על פי שתפרה תו לא חשיבא מבגד זה וכן כתב הרא"ש ז"ל ורבינו ירוחם. אבל ממ"ש נמוקי יוסף בשם ר"ע משמע דלא נפסל אלא ציצית שהיו בו בעת שתפרו מפני שבעת שנקרע תוך שלש בטלו הציצית מיד שלא נשתייר בו שיעור כנף וכשחוזר ותפרו הו"ל תעשה ולא מן העשוי אבל ציצית שהטיל בו אחר שתפרו כשר ולזה נוטים דברי רבינו שכתב נפסק הכנף שיש בה ציצית משמע דדוקא לפסול ציצית שיש בו בשעת קריעה קאמר:

נתמעטה זוית של בגד וכו'. שם (דף מ"ב) רב סמא ורבינא הוו יתבי קמיה דרב אשי חזייה רב סמא לגלימיה דרבינא דסתר ובצר ממלא קשר גודל אמר ליה לא סבר מר להא דרבי יעקב דאמר צריך שירחיק כמלא קשר גודל אמר ליה בשעת עשייה איתמר:

וכן אם נתמעטו חוטי הציצית וכו'. בראש פרק התכלת (דף ל"ח) תנן התכלת אינו מעכב את הלבן והלבן אינו מעכב את התכלת ובגמרא לימא מתניתין דלא כרבי דתניא וראיתם אותו מלמד שמעכבים זה את זה דברי רבי וחכמים אומרים אין מעכבים ואסיקנא לא נצרכה אלא לגרדומין דאי איגרדם תכלת וקאי לבן או איגרדם לבן וקאי תכלת לית לן בה דאמרי בני רבי חייא גרדומי תכלת כשרים וכמה שיעור גרדומים כדי לענבם. ובתר הכי (דף ל"ט) אמר רבה בר רב אדא אם נפסק החוט מעיקרו פסולה. והנה רבינו כתב בתחלת פרק זה התכלת אינו מעכב את הלבן והלבן אינו מעכב את התכלת כיצד הרי שאין לו תכלת עושה לבן לבדו וכן אם עושה לבן ותכלת ונפסק הלבן ונתמעט עד הכנף ונשאר תכלת לבדו כשר: ויש לתמוה עליו ממ"ש וכן אם עושה לבן ותכלת ונפסק הלבן משמע שאם נפסקו כל חוטי הלבן לגמרי ולא נשתייר מהם כלום מאחר שנשאר התכלת כשר וא"כ היאך כתב כאן שאם נפסק החוט מעיקרו אפילו חוט אחד פסולה ועוד דמשמע דפסק כרבי דאליביה אמרינן דאי איגרדם לבן וקאי תכלת כשר ומשמע דרבנן לא סברי הכי ואמאי פסק כרבי ולא כחכמים ועוד דבגמרא אמרינן דר"י בן נורי פליג עליה ורביה הוא וקיימא לן הלכה כרבי מחבירו ולא מרבו ועוד דכיון דפסק כרבי דאיגרדם לבן וקאי תכלת כשר הוה ליה למיפסק נמי דתכלת ולבן מעכבין זה את זה כדסבר רבי ועוד אמאי נקט דתכלת אינו מעכב את הלבן שאם אין לו תכלת עושה לבן לבדו ובלבן אינו מעכב את התכלת נקט נפסק הלבן ונתמעט. ועוד יש לדקדק דמלשון רבינו משמע דמכשר איגרדם כוליה לבן אפילו לא נשתייר ממנו כלום והיאך אפשר לומר כן כיון דבגמרא לא הכשירו אלא בנשתייר כדי עניבה: ויש לומר שרבינו פסק כרבנן וכפשטא דמתני' דקתני התכלת אינו מעכב את הלבן וכו' שאם אין לו אלא מין אחד עושה אותו וכתב שאם אין לו תכלת עושה לבן לבדו וממילא משמע דלבן אינו מעכב את התכלת וכו"ש הוא שהרי עיקר המצוה בתכלת ובאיגרדם לבן וקאי תכלת או איגרדם תכלת וקאי לבן פסק דכשר משום דסבירא ליה דאע"ג דלאוקומי מתני' אליבא דרבי איתמר לכולי עלמא דינא הכי הוי ובאוקומתא דמתני' הוא דמשוינן פלוגתא ביניהו דלרבנן אתיא מתני' כפשטה שאם אין לו לבן עושה תכלת ואם אין לו תכלת עושה לבן אבל לרבי דלא מצי לפרושי הכי משום דסבירא ליה שמעכבין זה את זה צריך לפרש דמתני' באיגרדם תכלת וכו' מיירי. ולענין שיעור הגרדומים משמע שסובר רבינו דאפילו לא נשאר אלא מין אחד והמין השני נפסק כולו לגמרי כשר דלישנא דגמרא דקאמר איגרדם לבן וקאי תכלת משמע ליה דאיגרדם לבן לגמרי ולא נשתייר ממנו כלום והא דבעינן שיעור גרדומין לאו אבני רבי חייא קאי אלא היכא דאיגרדם כולהו ציציות בין דתכלת בין דלבן דאז הוא דבעינן שישתייר כדי עניבה אבל היכא דלא איגרדם אלא מין אחד אפילו לא נשתייר ממנו כלום כשר. נמצא לפי זה דהיכא שנפסקו חוטין של מין אחד לגמרי כיון שנשאר המין השני שלהן כשר והיינו ההיא דבני רבי חייא וזהו מ"ש רבינו וכן אם עושה לבן ותכלת ונפסק הלבן ונתמעט עד הכנף ונשאר התכלת לבדו כשר

ורבותא אשמועינן שאע"פ שאינו אלא חוט אחד כשר וכל שכן שאם נפסק התכלת ונשתייר הלבן דכשר. והיכא שנפסקו כל החוטין אם נשתייר בהם כדי עניבה כשר והיינו דאמרין וכמה שיעור גרדומין כדי לענבן וזהו מ"ש רבינו וכן אם נתמעטו חוטי הציצית אפילו לא נשתייר מהם אלא כדי עניבה כשר. והיכא שנפסקו חוטין של מין אחד ומהמין השני נפסק חוט אחד מעיקרו פסול דעד כאן לא מכשרין בנפסק מין אחד אלא כשהמין השני נשאר שלם אבל כשנפסק מהמין השני חוט אחד מעיקרו פסול וכן אם עשאן כולם ממין אחד אם נפסק חוט אחד מעיקרו, וזהו מה שאמר רבינו ואם נפסק החוט מעיקרו אפילו חוט אחד פסולה:

ואפשר לומר על פי שיטה זו דבני רבי חייא כי אמרי גרדומי תכלת כשרים בשנשתייר בהם כדי עניבה דוקא מכשרי דכי בעינן וכמה שיעור גרדומין ומהדרין כדי לענבן אבני רבי חייא קאי כדמשמע מפשטא דשמעתא ובנפסקו כל החוטין מיירי דאז בעינן כדי עניבה דלכל החוטין קורין תכלת וכמו שכתב הרא"ש ורובא דאמר לא נצרכה אלא לגרדומין דאי איגרדם תכלת וקאי לבן או איגרדם לבן וקאי תכלת לית לן בה דאמרי בני ר' חייא גרדומי תכלת כשרים ה"ק אי איגרדם תכלת לגמרי וקאי לבן או איגרדם לבן לגמרי וקאי תכלת לית לן בה ומייתי ראייה מבני רבי חייא דאמרי גרדומי תכלת כשרים ואף על גב דאינהו בעו שישתייר בהם כדי עניבה שאני התם שנפסקו כל החוטין אבל הכא שמין אחד לא נפסק ממנו כלל אף על פי שהמין השני נפסק לגמרי כשר דלא מייתי ראייה רבא מבני ר' חייא אלא דלא בעינן סופו כתחלתו ולפי זה מ"ש וכן אם עושה לבן תכלת ונפסק הלבן ונתמעט עד הכנף ונשאר התכלת לבדו כשר היינו מאי דאמר רבא לא נצרכה אלא לגרדומין דאי איגרדם לבן וקאי תכלת או איגרדם תכלת וקאי לבן כשר. ומ"ש וכן אם נתמעטו חוטי הציצית אפילו לא נשתייר מהם אלא כדי עניבה כשר הוא מאי דאמרי בני ר' חייא גרדומי תכלת כשרים:

ויש לפרש בע"א שרבינו מפרש דהא דקאמר רבא אי איגרדם לבן וקאי תכלת או איגרדם תכלת וקאי לבן כשר היינו בשנשאר מהם כדי עניבה דוקא וכבני ר' חייא דאילו איגרדם לגמרי פסול הוא וכדאמר רבה בר רב אדא אם נפסק החוט מעיקרו פסול. ולפי זה אין בדברי רבינו אלא שני דינין האחד היכא דאיגרדם אחד מהמינים ונשאר ממנו כדי עניבה וזהו מ"ש וכן אם עושה לבן ותכלת ונפסק הלבן ונתמעט עד הכנף אלא שבראש הפרק כתב הדין דרך כלל ובסוף הפרק פירשו דהיינו דוקא בנשתייר כדי עניבה וזהו מ"ש וכן אם נתמעטו חוטי הציצית אפילו לא נשתייר בהם כדי עניבה כשר והיינו בשלא נפסק אלא המין האחד והמין השני קיים וסמך על מה שבתחלת הפרק לא הכשיר אלא בנפסק מין אחד ומין שני נשאר שלם. הדין השני הוא מ"ש ואם נפסק החוט מעיקרו פסולה והיינו דרבה בר רב אדא. ולפי דרך זה דעת רבינו כדעת רבינו תם: ויש לפרש בע"א דשלשה דינין הם, האחד כשנפסק מין אחד לבד אפילו נשתייר פחות מכדי עניבה כשר שמאחר שהמין השני קיים כולו בכל שהוא שישתייר ממין זה סגי וזהו שכתב וכן אם עושה לבן ותכלת ונפסק הלבן ונתמעט עד הכנף ונשאר התכלת לבדו כשר ודייק לכתוב ונפסק הלבן ונתמעט ולא כתב ונפסק מעיקרו וה"ק נפסק הלבן ונתמעט משיעור כדי עניבה ומכל מקום קצתו נשתייר. ומ"ש עד הכנף היינו עד ולא עד בכלל כלומר שבמקום שתלוי בכנף נשאר כל שהוא והיינו דאמר רבא לא נצרכה אלא לגרדומין דאי איגרדם לבן וקאי תכלת או איגרדם תכלת וקאי לבן כשר וגרדומין היינו שנשתייר קצת דאי לא נשתייר כלום נפסק מעיקרו מיקרי ואם נשתייר כדי עניבה מאי איריא קאי לבן או קאי תכלת אפילו איגרדום תרווייהו נמי כשר וכדאמרי בני ר' חייא גרדומי תכלת כשרים כשנשתייר בהם כדי עניבה כדאמרין בגמרא ותכלת דאמרי בני ר' חייא היינו כל החוטין דלכולהו קרי תכלת ולא מייתי רבא ראייה מדבני ר' חייא אלא דלא בעינן סופו כתחלתו וכיון דבנפסקו כל

החוטין מכשרי בנשתייר בהם כדי עניבה בנפסק מין אחד לבד יש להכשיר בנשתייר פחות מכדי עניבה. הדין השני אם נפסקו כל החוטין וזהו שכתב וכן אם נתמעטו חוטי הציציות אפילו לא נשתייר מהם אלא כדי עניבה כשר והיינו דבני ר' חייא וכמו שכתבתי בסמוך. הדין השלישי מ"ש ואם נפסק החוט מעיקרו אפילו חוט אחד פסולה: ודע דגרסינן בגמרא אהא דאמרין וכמה שיעור גרדומין כדי לענבן איבעיא להו כדי לענבן כולהו בהדדי או דילמא כל חד וחד לחודיה תיקו והרי"ף ורבינו השמיטו דין זה משמע דסברי דאזלינן בה לקולא וטעמא משום דס"ל דשיעור זה אינו אלא מדרבנן דאילו מדאורייתא בכל דהו סגי. וגרסינן תו בגמרא בעי רב אשי אלימי ולא מיענבי ואי הווי קטיני מיענבי מאי א"ל רב אחא כ"ש דמינכר מצותיהו. ופירש"י אלימי עבים. דאי הווי קטיני דקים. הווי מענבי שארוכי' הם כל כך אבל מפני עביים הווי קטני' לענוב. כ"ש דכשרים דהואיל ואילו הווי דקים כ"כ כשרים דהא ארוכין הן כדי עניבה כ"ש שהם עב' דמינכרא מצותן טפי עכ"ל. והרי"ף והרמב"ם השמיטוהו וטעמא משום דכיון דאתא במכ"ש מילתא דפשיטא היא ואף על גב דמעיקרא הוה מיבעיא ליה לרב אשי בתר דשמע דאתיא במכ"ש קבלה וכיון דלפום קושטא לכולי עלמא אתיא במכ"ש לא חשו לכתבו:

ג. שו"ת הרמב"ם | סימן רפו

(לחכמי לונלי). שאלה בהלכות ציצית פרק ראשון כתוב כיצד עושין הציצית מתחיל מזוית של טלית וכו' עד ויהיה אחד מח' חוטין חוט תכלת והשבעה לבן. לא ידענו מה הוא והיאך איפשר אלא השנים תכלת והששה לבן. ולוקח חוטי התכלת וכורך בו שתיים כריכות. יורנו מורנו ורבינו למה יותר בתכלת מלבן והלבן שהוא מין כנף וממנו מתחיל ובו מסיים ובכריכתו איך נמעט. ואחד חוטי לבן ואחד חוטי תכלת אם רצה לעשותן שזורין עושה. יורנו מורינו ורבינו והלא יליף בספרי תכלת ממשכן מה להלן שזורין אף כאן שזורין.

תשובה יש לו לטוות חוט אחד מקצתו תכלת ומקצתו לבן ויש לו להכניס כל חוט וחוט בפני עצמו וכופלו ושזורו עד שיהיו שבעה חוטין לבן ואחד תכלת שנאמר פתיל אחד ולא שנים ולפי שהמצוה של תכלת שיהא הפתיל כולו תכלת לא נעשה מן הלבן אלא כריכה אחת בלבד סמוכה על הכנף מין כנף ושאר החוליה עם החוליות כולן בתכלת חוץ מכריכה אחרונה שהיא בלבן הואיל והתחיל בו וכן כתב רבינו שמואל בן חפני הכהן ז"ל בספר שחבר בלשון ערבי. וזה שלמד שזורין מן משכן רבי שמעון הוא שסתם ספרי רבי שמעון ולפי שלא מצאתי שום אדם שיאמר דבר זה לא כתבתי כמותו שאם כן יהיו שזורין ששה כמשכן. כך נראה לי ואין לי סמך אחר בדבר זה.

ד. במדבר | פרק טו, לז-מא

(לז) וַיֹּאמֶר ה' אֱלֹהֵי מֹשֶׁה לְאָמֹר: (לח) דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם וַעֲשׂוּ לָהֶם צִיצִית עַל כַּנְפֵי בְגָדֵיהֶם לְדֹרֹתָם וְנִתְּנָה עַל צִיצִית הַכַּנֵּף פֶּתִיל תְּכֵלֶת: (לט) וְהָיָה לָכֶם לְצִיצִית וְרֵאִיתֶם אֹתוֹ וּזְכַרְתֶּם אֶת כָּל מִצְוֹת ה' וַעֲשִׂיתֶם אֹתָם וְלֹא תִתְּוּוּ אַחֲרָי לְבַבְכֶם וְאַחֲרָי עֵינֵיכֶם אֲשֶׁר אִתְּם זָנִים אַחֲרֵיהֶם: (מ) לְמַעַן תִּזְכְּרוּ וַעֲשִׂיתֶם אֶת כָּל מִצְוֹתַי וְהֵייתֶם קְדוֹשִׁים לְאֱלֹהֵיכֶם: (מא) אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לִהְיוֹת לָכֶם לְאֱלֹהִים אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם: פ

ה. דברים | פרק כב, יב

(יב) גְּדִלִים תַּעֲשֶׂה לָךְ עַל אַרְבַּע פְּנֵפוֹת פְּסוּתָךְ אֲשֶׁר תִּכְסֶּה בָּהֶם: ס

